

I sommer besøker Klassekampen idealister som har bygget opp egne motkulturelle arkiver.

Samlingen

Den aller første utgaven

FØRST UT I EN BRANN: I juni 1970 ble to stensilerte ark stiftet sammen under navnet «Oslo Gateavis» og trykket opp i 200 eksemplarer. Dermed var Gateavis født. Redaksjonen holdt til i et rødt trehus i Hjelms gate 3 på Majorstuen i Oslo. Det første nummeret ble laget av Iben Hjort og Jan Bojer Vindheim, og listet opp tomme hus i Oslo som kunne okkuperes. Dersom det skulle begynne å brenne hjemme hos Audun Engh på Bekkestua, og han bare kan ta med seg én ting fra samlingen sin, er det denne første utgaven av Gateavis han vil berge.

I en kjeller på Bekkestua i Bærum oppbevarer Audun Engh sitt mot

Når en radikaler

Tidligere Gateavis-redaktør Audun Engh har tatt vare på hvert nummer av Gateavis siden oppstarten i 1970.

KULTURARV

Av Ingrid Grønli Åm (tekst) og Tom Henning Bratlie (foto)

– Arkivet mitt er egentlig bare et resultat av at jeg aldri har kastet noe. Det har jeg ikke hatt tid til!

Audun Engh står med hodet nedi en trådkurv stappet med Gateavis.

Tusenvis av eksemplarer av den satiriske og samfunnskritiske avisa og andre motkulturelle trykksaker har overlevd branner og flyttesjauer i kasser i kjelleren takket være den tidligere redaktørens manglende evne til å kaste.

Hvert eneste nummer har han tatt vare på siden de to første stensilerte arkene ble stiftet sammen i noen hundre eksemplarer i juni 1970 under tittelen «Oslo Gateavis». På sitt meste nådde avisa, som har røtter i alternativkulturen og anarkistbevegelsen, 20.000

SOMMERSERIE

Audun Enghs motkulturelle arkiv:

■ Tidligere Gateavis-redaktør Audun Engh har arkivert alle eksemplarer av avisa siden oppstarten i 1970.

■ Arkivet inneholder også materiale som dokumenterer redaksjonsarbeidet, avisomtaler og tilsendte blader og pamfletter.

■ Engh er nå i ferd med å overlevere arkivet til Nasjonalbiblioteket i Oslo, som får en komplett samling over Gateavis.

■ I en serie i sommer besøker Klassekampen idealister som har tatt vare på neglisjerte kulturuttrykk.

ske kulturarven. I sommer får Klassekampen komme på besøk til noen av dem og kikke på subversive skatter.

I tilfellet Engh er det i siste liten: Gateavis-arkivet er nemlig i ferd med å få et pent møblert hjem for ettertida i Nasjonalbiblioteket. Engh er i full sving med å sortere aviser, redaksjonelt arkivmateriale og avisartikler om Gateavis fra kjelleren i det hvite trehuset på Bekkestua i Bærum.

Tidlig ute med trykksaker

Ikke at det ikke er pent og møblert hjemme hos Engh også, altså. Bare veggpryden røper

utvalg aviser som nå brer seg utover stuebordet, i selskap med britiske musikkblader, bohém litteratur og anarkistpamfletter.

Nummer 7, september 1977 (4 kroner) har svart bakgrunn, skjelvende rødt tittelhode og det gjennomborende blikket til to kjente tryner: forfatter Jens Bjørneboe («Om rettsstaten Norge») og Sex Pistols-vokalist Johnny Rotten.

En irrgul, skrevende kvinne med et øye mellom beina pryder forsida til nummer 110 fra 1985, signert Christopher Nielsen.

– Vi som var med i Gateavis mener jo at ideene som da var sære, nå har blitt vanlige. Bare det å gi ut trykksaker uten forlag og å ha flere redaktører, sier han.

– Det var ofte de som holdt ut lengst natta før vi skulle levere et nummer på trykkeriet, som fikk det siste ordet.

Parodi på Klassekampen

Det var blant annet kampen mot ml-ernes autoritære ideologi som engasjerte redaksjonen.

– Vi krevde å få beholde alle borgerlige friheter, og supplere dem med nye, sier Engh.

På bordet ligger også Gateavisas parodi på avisa du holder i, «Gatekampen» – «Avisa til provotariatets enhetsparti», fra 1977. «Provoserter i alle land, foren dere!» står det skrevet over tittelen. For lesere som ikke alltid klarer å henge med på utenriksredaksjonens dekning av kurdiske frigjøringsgrupper, kan forsidesaken fortsatt sette smilebåndet i bevegelse: «NPP s-f i Nitritsia hilser PEP g-k!»

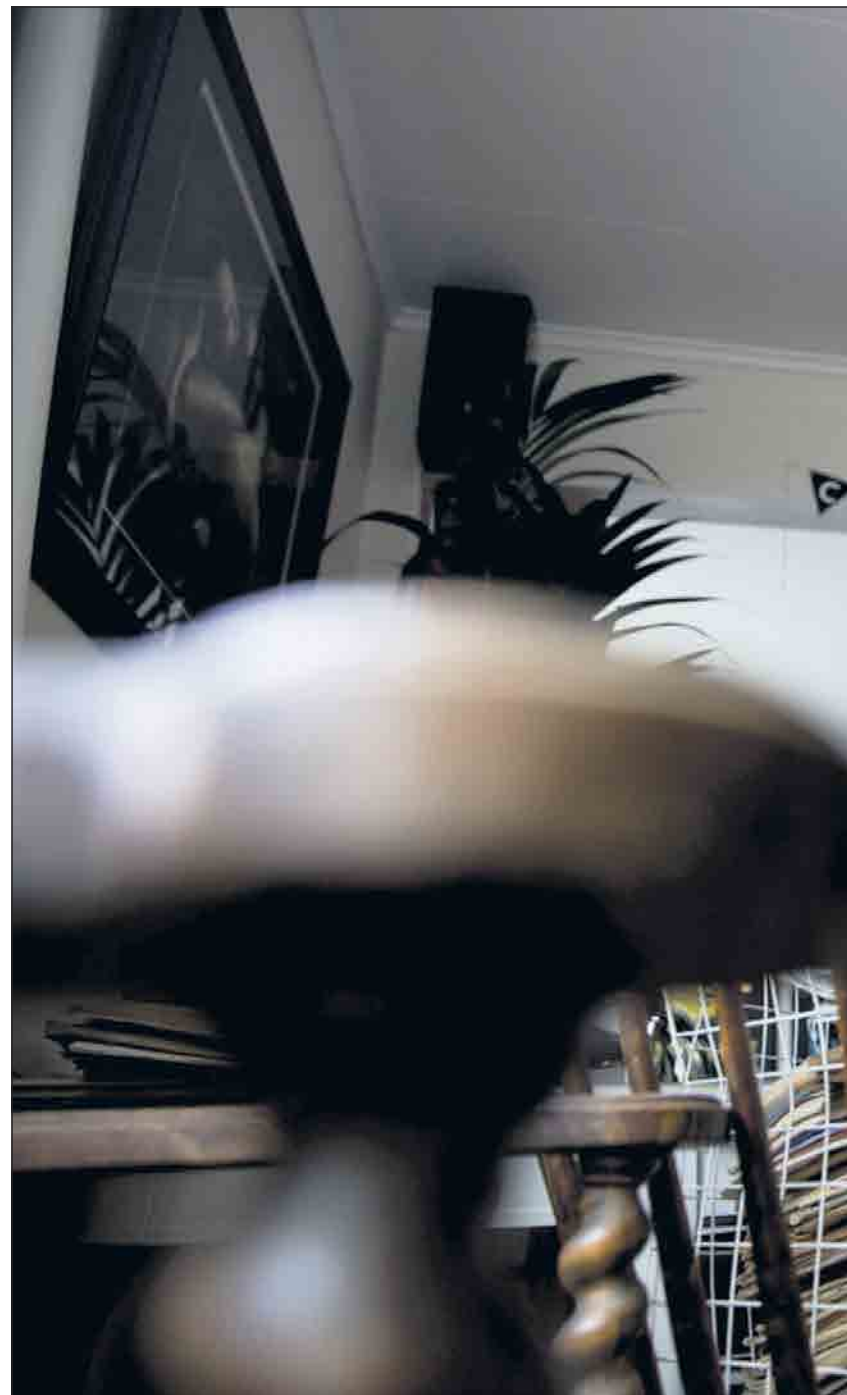
– I dag har Klassekampen nesten blitt Gateavis. Dere har bredde og vilje til å slippe til rare meninger, sier Engh, i det redaksjonen får ta som et kompliment.

Kritisk med snert

Enghs beste minne fra tida i Gateavis var intervjuene han gjorde med Allen Ginsberg, Patti Smith og Odd Nerdrum.

– Vi intervjuet kunstnere som var relevante for våre ideer, sier han.

Han traff Patti Smith i studioet hennes i New York i

HULTER TIL BULTER: I et hvitt trehus på Bekkestua i Bærum bor Audun Engh med kjelleren full av gamle Gateavis. – Arkivet mitt er egentlig et resultat av at jeg aldri har kastet noe, sier han.

1976, da hun var i ferd med å spille inn sin andre plate. «Veldig visjonær», husker han henne som.

– Til høsten skal en ny redaksjon relansere Gateavis. Hva tenker du om det?

– Det synes jeg er veldig fint. Gateavis er antakelig den eneste av undergrunnsavisene internasjonalt som har overlevd.

– Burde de ikke heller finne på noe nytt?

– Nei, det synes jeg ikke. Det har vært alternative bevegelser så langt man kan spore tilbake i historien. Fra Christiania-bohemen til hippiene og pønkerne – alt henger sammen. Ingen har funnet opp kruttet på nytt.

– Hva håper du den nye redaksjonen kommer til å gjøre?

”I en periode var Gateavis sint og Blitz-aktige. Poenget var å være artige og ironiske!

eksemplarer i trykt opplag.

– Det er nokså kaotisk her. Men jeg driver og sorterer, sier han, mens han graver frem gulnede trykksaker med frekke overskrifter.

Inn til Nasjonalbiblioteket

Ikke all kultur har funnet vei inn i offentlige arkiver. Heldigvis finnes det idealister som har tatt vare på mindre anerkjente sider ved den nor-

at vi er på besøk hos en gammel raddis.

I stua henger indianerkunst fra Mexico og en Kjartan Slettemark-plakat med Richard Nixon donert Gateavis-redaksjonen av kunstneren selv, etter at deler av hans berømte «Nixon Visions»-serie figurerte som midtside i 1973.

I anledning Klassekampens besøk har Engh vært i kjelleren og hentet fram et lite

Søpla til Gro og Kåre

SAMLINGENS SÆRESTE: Et av Gateavisas mest berømte stunt var valgkampdekningen i 1981. For å bli mer kjent med politikerne, stjal redaksjonen søpla til Gro Harlem Brundtland og Kåre Willoch. De sirlige notatene til Gro ble antatt å være en slankedagbok. I søpla til Kåre fant redaksjonen en knust glassballe etter et rekeselskap og notatene til en tale til kona. Redaksjonen konkluderte med at både Gro og Kåre var folk som alle andre. Engh har tatt vare på alt.

Noe av verdi?

MEST ETTERTRAKTET: Etter at Engh solgte piratutgaven av Jens Bjørneboes inndratte teaterstykket «Røde Emma» for 3000 kroner, tror han ikke at han har noe som er spesielt verdifullt i samlingen. Det må i så fall bli eksemplaret av hippieavisa «San Francisco Oracle» fra 1968, som han fikk kjøpt i et antikvariat. Et raskt internettsøk kan fortelle at det kan være verdt noen hundre dollar.

TASTER I VEI: Donald Trump.

Forsvarer tvitring

SOSIALE MEDIER

USAs president Donald Trump har fått kritikk for at personangrepene hans på Twitter ikke er en president verdig.

Trump står fast ved at hans tirader, personangrep og hissige uttalelser på Twitter er på sin plass for en person i hans stilling.

Paul Ryan

– Min bruk av sosiale medier er ikke presidentaktig – den er MODERNE TID PRESIDENTAKTIG. Gjør Amerika Storartet Igjen!

– Hjerlper ikke

Kritikere både blant hans politiske motstandere og i hans egne rekker, har de siste dagene uttalt at oppførselen hans på internett er uverdlig og nådde et lavmål med personangrepene mot tv-vertene Mika Brzezinski og Joe Scarborough fra MSNBC-programmet «Morning Joe». Tidligere i uka skjelte han ut de to i hånlige kommentarer.

Republikanernes leder i Representantenes hus, Paul Ryan, sa at han ikke vurderte kommentarene som passende.

– Det vi forsøker å gjøre her er å prøve å få til en mer sivilisert tone i den offentlige debatten. Dette hjelper ikke akkurat, sa Ryan.

Fortsetter

Brzezinski og Scarborough svarte fredag i et innlegg i Washington Post med tittelen «Donald Trump er ikke frisk», der de stilte spørsmål ved om han er skikket til å være president.

I en ny Twitter-tirade lørdag fastslår Trump at «Gale-Joe Scarborough og dum-som-en-stein-Mika er ikke dårlige mennesker, men deres upopulære show er dominert av NBC-sjefene deres. Synd!».

I et intervju med CNN anklager paret dessuten Trump for utpressing. **ONTB**

kulturelle arkiv med Gateaviser og anarkistpamfletter.

aldrig kaster

– Jeg håper at de oppdager noen nye saker, ideer og løsninger. Det var en periode at Gateavisa var sinte og Blitzaktige. Det var ikke poenget. Poenget var å være artige og ironiske!

Rød Front i boden

Det var som frilanser for NRK at den unge Engh først kom i berøring med Gateavisa. Året var 1971, og journalisten skulle ut og rapportere om ungdomskulturen i Hjelms gate 3.

– Så ble jeg bare der!

Engh var egentlig en konservativ ungdom med sympati for Høyre.

– Jeg oppdaget motkulturen før politikken, sier han.

Engh ble en del av redaktørkorpsset til «godt utpå 1980-tallet». Han anslår at det på det meste gikk med rundt 50 timer i uka på det ulønnede avisarbeidet. Dette kombinerte han med jusstudier.

– Det var merkelig å bevege seg mellom de to verdenene, fra slipskledde studenter til utfrika folk, sier han.

Jussen skulle bli en naturlig forlengelse av det journalistiske prosjektet. Gjennom jusstudentenes rettshjelpstiltak Jussbuss ble Engh hyret inn av Oslo kommune til å jobbe med bevaringen av bebyggelsen på Oslos østkant, etter at store protester hadde fått bystyret til å snu planene om riving.

– Vi samarbeidet med beboerne og opprettet borettslag, forteller han.

På stuebordet ligger også et funn fra tida Engh brukte på å

tråle bydelene i øst. Bevaringsarbeidet innebar å bryte opp avstengte boder etter folk som hadde flyttet. I en slik bod fant han en tjukk perm med interne dokumenter fra den sosialistiske studentorganisasjonen Rød Front. Sjangongen vitner om hemmeligholdet som omga deler av vennstresida på 1970-tallet.

Grader av anarkisme

Engh har ikke pensjonert sitt radikale engasjement. I dag finner det utløp i en interesse for bevaring av tradisjonell arkitektur, i samme forening som Prins Charles. Han ser det som en naturlig forlengelse av Gateavis-arbeidet.

– Gateavisa handlet om kritikk av autoritære ideologier. Det var tre store autoritære ideologier i det 20. århundre: kommunismen, fascismen og modernismen. Modernismen lever fortsatt, sier han.

Modernistisk arkitektur er preget av et ønske om å forkaste alt, for å bygge nytt, mener Engh.

– Det å være radikal er å stille spørsmål til vedtatte sannheter, ikke nødvendigvis å forkaste alt, sier han.

Engh mener det bør være et samspill mellom det verdikonservative og det radikale.

– Så du er ikke anarkist?

– Det finnes alltid grader av anarkisme. Jens Bjørneboe sa engang til meg at et samfunn er sunt i den grad det har anarkistiske trekk. Liberale samfunn må bygges steg for steg.

Som en hybel på Sogn

Nå er altså Engh i gang med å overlevere sitt motkulturelle arkiv til Nasjonalbiblioteket. Her finnes også pamfletter og plakater fra litterære miljøer, teatergrupper og pønkbånd over hele landet som ble sendt inn til Hjelms gate 3.

Neste år kommer det også en bok på Vega forlag, med det beste fra Gateavisa 1970–1986. Engh er redaktør.

– Arkivet er som et tidsbilde på en hybel på Sogn studentby i 1976. Plutselig dukker det opp en avisartikkel om noe jeg var opptatt av. Man kan lett bli fortpatt!

ingridga@klassekampen.no